

KEÇİ ÜRETİMİ

9. Hafta

Prof. Dr. Gürsel DELLAL

KEÇİ ÜRETİMİ

KEÇİNİN BİYOLOJİK AVANTAJLARI

- 1) Keçiler, farklı iklim koşullarında (çok sıcak ve soğuk) kolaylıkla yetiştirilebilmektedirler.
- 2) Diğer çiftlik hayvanlarının değerlendiremedikleri çevrelerde (özellikle yüksek tepe ve dağlık) bulunan yem kaynaklarından daha iyi yararlanmaktadırlar.
- 3) Ev içi artıkları daha iyi değerlendirebilmektedirler.
- 4) Diğer çiftlik hayvanlarına göre kaba yemleri daha iyi sindirebilmektedirler.

DOLAYISIYLA:

1) Orman içi ve kenarında yerleşmiş ve yeterli tarım arazisi bulunmayan ailelerin en önemli veya tek geçim kaynağıdır.

2) Büyük yerleşim yerlerinin yakınında bulunan düşük gelirli yetiştiricilerin süt, et ve lif ihtiyaçlarını karşılarlar.

3) Basit ve ucuz maliyetli barınaklarda yetiştirilebilirler. **SONUÇTA: Keçi üretimi**

1) Fakir ve gelişmekte olan ülkelerde çok önemli bir besin ve geçim kaynağıdır.

2) Endüstriyel olarak keçi sütü, eti ve lifi üretimi yapılmaktadır.

Dünyada ve Kitalarda Keçi Varlığı (FAO, 2012)

KITALAR	1995		2000		2005		2010		2012		1995-2012 Değişim (%)
	Baş	%	Baş	%	Baş	%	Baş	%	Baş	%	
Afrika	200 572 303	30	236 633 157	31	278 928 782	33	310 893 293	34	344 513 877	34	+ 72
Amerika	36 030 069	5	34 935 144	5	37 641 817	5	37 211 489	4	35 996 320	4	- 0.01
Asya	414 146 900	62	458 521 301	61	503 186 222	60	551 874 871	60	595 083 838	60	+ 44
Avrupa	19 989 469	3	18 954 559	3	18 392 330	2	16 529 821	2	16 557 060	2	- 17
Okyanusya	2 203 199	0	2 396 231	0	3 864 780	0	4 922 391	0	3 969 756	0	+ 80
DÜNYA	672 941 940	100	751 440 392	100	842 013 931	100	921 431 865	100	996 120 851	100	+ 48

AB'de Keçi Varlığı (FAO, 2012)

ÜLKELER	1995	2000	2005	2010	2012	1995-2012 Değişim (%)
Bulgaristan	795 436	1 046 286	718 117	360 822	341 362	- 57
Kıbrıs	210 000	346 000	378 000	208 571	271 175	+ 29
Fransa	1 069 000	1 210 517	1 224 759	1 349 030	1 309 575	+ 23
Almanya	95 000	135 000	170 000	149 936	162 000	+ 71
Yunanistan	5 379 000	5 614 453	5 509 233	4 200 000	4 219 000	- 22
İtalya	1 447 600	1 397 000	977 984	961 000	959 900	- 34
Hollanda	76 000	179 000	310 000	416 000	396 730	+ 422
Polonya	190 000	190 000	141 475	122 123	89 942	- 53
Portekiz	721 000	630 000	546 730	487 300	404 000	- 44
Romanya	745 100	558 000	661 000	917 300	1 236 143	+ 66
İspanya	3 157 000	2 627 000	2 904 690	2 933 800	2 693 100	- 15
AB	14 215 715	14 443 622	13 930 972	12 487 721	12 570 789	- 12

Türkiye Küçükbaş Hayvan Varlığı (TÜİK, 2013)

YILLAR	KEÇİ (Baş)		
	KIL	ANKARA	TOPLAM
1995	8 397 000	714 000	9 111 000
2000	6 828 000	373 000	7 201 000
2005	6 284 498	232 966	6 517 464
2010	6 140 627	152 606	6 293 233
2013	9 059 259	166 289	9 225 548
1995-2013 Değişim (%)	+ 7.9	- 76.7	+ 1.3

Türkiye'de Bölgelere Göre Kıl Keçisi Varlığı (TÜİK, 2013)

BÖLGE	1995	2000	2005	2010	2013	1995-2013 Değişim (%)
İstanbul	18 900	10 810	5 552	11 170	14 221	- 24.7
Batı Marmara	511 140	445 960	451 155	488 229	617 104	+ 20.7
Ege (İzmir, Aydın, Manisa,...)	1 276 400	1 024 310	971 856	856 342	1 144 551	- 10.3
Doğu Marmara	207 160	188 860	186 717	190 983	301 264	+ 45.4
Batı Anadolu	413 140	318 210	214 088	180 002	391 973	- 5.1
Akdeniz (Antalya, Adana, ...)	2 445 710	1 960 910	1 686 655	1 626 938	2 355 461	- 3.7
Orta Anadolu	181 210	164 220	146 515	220 947	364 032	+ 100
Batı Karadeniz	168 240	144 800	106 229	139 184	229 828	+ 36.6
Doğu Karadeniz	54 880	48 060	41 585	32 600	61 383	+ 11.8
Kuzeydoğu Anadolu	347 480	277 010	285 749	207 458	301 483	- 13.2
Ortadoğu Anadolu (Malatya, Van,...)	1 037 590	976 250	982 484	841 970	1 232 335	+ 18.7
Güneydoğu Anadolu (Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, ..)	1 735 150	1 268 600	1 205 913	1 344 804	2 045 624	+ 17.8
TOPLAM	8 397 000	6 828 000	6 284 498	6 293 233	9 059 259	+ 7.9

Türkiye'de Bölgelere Göre Ankara Keçisi Varlığı (TÜİK, 2013)

BÖLGE	1995	2000	2005	2010	2013	1995-2013 Değişim (%)
İstanbul	-	-	-	-	-	
Batı Marmara	-	-	-	-	-	
Ege	89 880	60 270	34 298	5 916	3 701	
Doğu Marmara (Bursa, Kocaeli, ...)	125 320	61 590	28 080	26 125	21 081	
Batı Anadolu (Ankara, Konya, ...)	250 270	127 420	115 962	82 332	104 912	
Akdeniz	3 450	660	40	550	-	
Orta Anadolu	80 480	32 050	7 558	6 120	5 950	
Batı Karadeniz (Zonguldak, Kastamonu, Samsun, ...)	101 920	49 520	29 512	10 410	9 798	
Doğu Karadeniz	-	-	22	203	-	
Kuzeydoğu Anadolu	1 670	220	-	210	161	
Ortadoğu Anadolu	-	-	-	-	-	
Güneydoğu Anadolu (Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, ..)	61 010	41 270	17 494	20 740	20 686	
TOPLAM	714 000	373 000	232 966	152 606	166 289	- 76.7

Türkiye Kırmızı Et Üretimi

(TÜİK, 2012)

Tür	Üretim Miktarı (ton)	Payı (%)
Sığır	799 344	87
Koyun	97 334	11
Keçi	17 430	2
Manda	1 736	< 1
Toplam	915 844	100

Türkiye Süt Üretimi

(TÜİK, 2012)

Tür		Üretim Miktarı (ton)	Pay (%)
Sığır	Yerli	1 256 673	7
	Kültür	8 554 402	49
	Melez	6 166 762	36
Koyun	Yerli	973 619	6
	Merinos	33 388	<1
Keçi	Kıl	367 208	2
	Ankara	2 211	<1
Manda		46 989	<1 ₁₀
Toplam		17 401 252	100

Küçükbaş Hayvanlardan Lif Üretimi (TÜİK, 2012)

YILLAR	KOYUN		KEÇİ	
	Yerli Irk koyunlardan Yapağı Üretimi (ton)	Merinos Irkı koyunlardan Yapağı Üretimi (ton)	Kıl Üretimi (ton)	Tiftik Üretimi (ton)
1995	48 288	2 492	3 397	797
2000	40 706	2 435	2 697	421
2005	43 801	2 734	2 654	302
2012	46 392	4 788	3 570	200
1995-2012 Değişim (%)	- 3.9	+ 92.1	+ 5.1	- 74.9

Dünyada keçi üretiminin genel özellikleri:

Kıta ve ülkelere göre keçi sayısı, üretim sistemleri ve verimlilik açısından önemli farklılık vardır

- 1) Keçi yetiştiriciliği ağırlıklı olarak gelişmekte olan ülkelerdedir (Dünya keçi varlığının % 95'i). Fakat son yıllarda gelişmiş ülkelerde de ağırlık kazanmıştır (Süt keçiciliği). Son 10 yılda dünya keçi sayısında önemli düzeyde artış vardır ve bu artış gelişmekte olan ülkelerde daha yüksektir.
- 2) Keçi başına verim gelişmekte olan ülkelerde, gelişmişlere göre, oldukça daha düşüktür.

3) Gelişmekte olan ülkelerde ekstansif yetiştiricilik yaygındır ve keçi varlığının büyük kısmını yerli ırklar oluşturur.

4) Gelişmiş ülkelerde süt verimi yüksek ırklar (Kültür) ve entansif yetiştiricilik hakimdir.

5) Keçi yetiştiriciliği Asya ve Afrika'da düşük gelirli ülkelerde halkın esas gelir ve besin kaynağını oluşturur. Esas olarak aile içi tüketim vardır. Ticari değerlendirme % 5 oranındadır.

6) Gelişmiş ülkelerde örgütlenme vardır (İrk düzeyinde bile). Üretim, değerlendirme ve pazarlamanın örgütlü yapılması yetiştiriciye olan katma değeri artırır.

TÜRKİYE'DE KEÇİ ÜRETİMİ

- Populasyon büyüklüğü sırasıyla Kıl, Ankara, Malta ve melezler ve Kilis keçisi
- Kıl keçisi en fazla Akdeniz bölgesi fakat Türkiye'nin tamamında bulunur
- Ankara keçisi esas olarak İç Anadolu Bölgesi, düşük miktarlarda sırasıyla Güney Doğu ve Doğu Anadolu Bölgesi
- Malta ve Melezleri Batı Anadolu kıyı şeridi
- Kilis keçisi, Kilis ili ve çevresi ve Güney Anadolu Bölgesi
- DİKKAT(LOKAL KEÇİ IRKLARI)
- Norduz keçisi (Van ili çevresi ve Doğu Anadolu)
- Honamlı keçisi (Antalya ve Burdur illeri ve Akdeniz Bölgesi)

TÜRKİYE'DE KEÇİ ÜRETİMİ-KEÇİ ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

- Keçi eti, sütü, derisi ve lifleri (Dikkat Ankara keçisi-Mohair=tiftik)
- KEÇİ ETİ ÜRETİMİ
- En fazla Akdeniz bölgesi
- Keçi eti esas olarak Kıl keçisinden elde edilir ve lokal tüketim vardır.
- Türkiye et üretimi içindeki keçi eti payı %3.13 düzeyindedir (2003 yılı verileri).

• **KEÇİ SÜTÜ ÜRETİMİ**

- Türkiye’de üretilen toplam sütün %2,62’si keçilerden elde edilir.
- Keçi sayısındaki azalış keçi sütünü de olumsuz etkilemiştir.
- Keçi sütünü büyük ölçüde yerel peynir üretiminde kullanılır. Bu nedenle, saf veya inek ve/veya koyun sütünü ile karışık olarak ,ev içi tüketim ve lokal pazarlarda değerlendirilmektedir.
- Endüstriyel düzeyde esas olarak iki ana üretim biçimi görülmektedir:
- 1)Ezine tipi keçi peyniri üretimi:
  - -Çanakkale ili ve çevresindeki mandıralarda üretilen peynir tipidir.
  - -Keçi sütünü,koyun ve inek sütünü ile karışık olarak işlenir
  - -Esas olarak Türk Saaneni ve saf Saanene dayalı bir yetiştiricilik yapılmaktadır
- 2)Dondurma üretimi:
  - Esas olarak Kahramanmaraş ilinde MADDO üretimi
  - Keçiden elde edilen sütün pazara arz şekli .
  - Bunların dışında Marmara,Ege,Akdeniz ve İç Anadolu Bölgesinde özellikle son yıllarda keçi sütün keçiciliğinde hızlı bir gelişme vardır.Bu işletmelerin ürettikleri sütün belirli mandıralarda değerlendirilebildiği gibi içme sütünü ve otel ve pastanelerde de değerlendirilebilmektedir.

Deri üretimi

- Deri üretiminin Ege bölgesinde, Akdeniz bölgesine göre yüksek olması bu bölgede kesilen keçi ve oğlak sayısının daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Keçi ürünlerinin ekonomik değeri

- Keçi üretiminin Türkiye'de toplam tarımsal üretim değeri içindeki payı iki kaynaktan gelmektedir:
- 1)Endüstriyel işletmelerden ve
- 2) Kırsal bölgelerdeki geleneksel üretim yapan işletmelerden
- 2001 yılı verilerine göre Türkiye'de tarımsal üretim değeri yaklaşık olarak 29 trilyondur ve bunun %69.99'u bitkisel, %31.01'i hayvansal üretimden gelmektedir.Hayvansal ürünler üretim değerleri içinde keçinin payı ise sütte %2.80, ette %3.5 ve deride %3.91'dir. Buna göre keçinin payı sığır ve koyunun oldukça altındadır.

Keçi ürünlerinin ekonomik değeri

- Fakat keçi yetiştiriciliğinin sosyal boyutları dikkate alınmalıdır.
- Türkiye’ de keçi işletmelerinin sayısı
- Keçi yetiştiriciliğine yer veren tarım işletmelerinin nüfusu
- Bu işletmelerin eğitim durumu

Keçi ürünlerinin ekonomik değeri

- Bu işletmelerde diğer bitkisel ve hayvansal üretim kollarının ekonomik ağırlığı
- Bu işletmelerin bulunduğu bölgeler (Dağ, orman, Dağ+orman, ova, ova+orman, dağ+ova, mezra, köy, kasaba, şehir)
- Sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel düzeyde keçi üretimi ile bölge ilişkileri.
- Keçi üretimi ile tarımsal ve tarımsal olmayan üretim alanları ile ilişkiler